Kadın Yükselir; Yükselirsin!

Can EREL
Uçak Mühendisi
can.erel@canerel.com.tr

Havacılığın başlangıçı ile -nerede ise- eş zamanlı başlayan ve ihmal edilebilir bir faz farkı ile gelişen ulusal havacılığımız, kadının yeri ve taşıdığı sorumluluk konusunda, dünyada örnek gösterilebilecek durumdadır. Havacılık endüstrisinin askıda olduğu belli bir zaman aralığı sonrası gelişim yine heyecan verici, nicel yönden umut vaad etse de görev niteliklerindeki seviye yeterli değildir!

Türkiye'nin İLK...
"**Uçakla Uçan**" kadını 1913,
"**Pilot**" kadını 1933,
"**Paraşütçü**" kadını 1935,
"**Akrobasi Pilotu**" kadını 1936,
"**Hava** (Paraşüt) **Şehidi**" kadını 1936,
"**Planör Pilotu**" kadını 1936,
"**Askeri Uçak Pilotu**" kadını 1936,
"**Hava Kamarotu & Hostesi**" kadını 1948,
"**Jet Savaş Uçağı Pilotu**" kadını 1958,
"**Hava Trafik Kontrolörü**" kadını 1958,
"**Uçak Yüksek Mühendisi**" kadını 1961,
"**Uçuş Planlama & Sevkiyatcısı** (Flight Dispatcher)" kadını 1970,
"**Teknisyen** (Elektronik)" kadını 1970,
"**Uçak Mühendisi**" kadını 1976,
"**TUBITAK & THKGV Burslu Uçak Mühendisliği Öğrencisi**" kadını 1978,
"**Havacılık Mühendisi**" kadını 1986,
"**Uçak** (J79 TurboJet) **Motor Sistem Mühendisi**" kadını 1986,
"**Uçak Aksesuar Fabrika Seviyesi Bakım Mühendisi**" kadını 1986,
"**Havacılık Yüksek Teknolojili Süreç Yönetim Sistemi Analiz ve İşletmecisi**" kadını 1987,
"**Aviyonik Fabrika Seviyesi Bakım Mühendisi**" kadını 1988,
"**Aviyonik Sistem Mühendisi**" kadını 1988,
"**Uçak Motor Kontrol & Aksesuarları Fabrika Seviyesi Bakım Mühendisi**" kadını 1988,
"**Uçak Motor Fabrika Seviyesi Bakım / Yüksek Teknolojili Süreç Mühendisi**" kadını 1989,
"**Uçak** (F110 TurboFan) **Motor Sistem Mühendisi**" kadını 1989,
"**Havacılık Sanayi Girişimcisi**" kadını 1989,
"**Uçak Motor Aviyonik / Elektronik Fabrika Seviyesi Bakım Mühendisi**" kadını 1991,
"**Uzay Mühendisi**)" kadını 1991,
"**Ticari Havayolu Pilotu**" kadını 1993,
"**Uzay Sanayi Girişimcisi**" kadını 1994,
"**Özgün Uçak Tasarım/Üretim Mühendislik Müdürü**" kadını 1995,
"**Okyanus Aşan Pilot** (İlk Geniş Gövde / THY'de İlk Bayan & İlk Mesul Kaptan Pilot)" kadını 1997,
"**Kara** (**Sabit Kanat**) **Hava Aracı Pilotu**" kadını 1999,
"**F-16 Pilotu**" kadını 2000,
"**Kara Havacılık** (**Döner Kanat**) **Hava Aracı & S-70 Pilotu**" kadını 2000,
"**Jet Savaş Uçağı Şehit Pilotu**" kadını 2001,
"**Jandarma - Kolluk Havacılık** (**Döner Kanat**) **Hava Aracı Pilotu**" kadını 2003,
"**Kaptan Pilot**" kadını 2003,
"**Havayolu Girişimcisi**" kadını 2005,
"**Okyanus Aşan Askeri Pilot** (Dünyada)" kadını 2010,
"**Öğretmen Pilot**" kadını 2011,
yılında bu ünvanlarını aldılar...

İş harici zamanım ve olanaklarım elverdiğince, üzerinde çalıştığım projelerden biri "***Türkiye'de Endüstrinin Gelişiminde İz Bırakanlar***" adını taşımaktadır. Bu proje kapsamında "iz" bırakan değerlerimizi alt projelerle ele alıyor ve inceliyorum; bulgularımı davet aldığım konferans ve mesleki sohbet-söyleşilerde paylaşıyor ve geliştiriyor, içeriği olgunlaşanları makaleleştiriyor ve ilişkili makalelerin nitelik ve nicelikleri uygun hale gelince de kitaplaştırıyorum. "Can'ca Türkiye'de, Endüstrinin Gelişiminde İz Bırakanlar" kitabı böyle bir gelişim sürecinde oluştu...

Bu projemde konferans aşamasında sürmekte olan ve benim için özel anlam taşıyan süreçlerden bir diğeri de "***Ulusal Havacılık Gelişim Sürecinde Türk Kadını***" çalışmam.

Ulusal havacılık ve uzay endüstrilerimizin gelişimini özetlediğim zaman ölçeğinde tespit edilen, yaptıkları çalışmalar ve taşıdıkları sorumluluklarla İLK olmuş 40+ kadınımızı andığım bu ve benzeri çalışmalar ile amacım, son yıllardaki gelişimi ve başarımları ile dikkat çeken ülkemizde bu endüstrilerde görev ve sorumluluk alan kadınlarımızın niceliklerindeki ve görev niteliklerindeki seviyenin yükselebilmesidir...
... umut ederim başarabilirim.

"**Ulusal Havacılık Gelişim Sürecinde Türk Kadını**" Çalışması Tanıtımı © Can EREL

İlk kadın pilotumuz 82 yıl, ilk kadın askeri uçak pilotumuz 79 yıl ilk kadın jet savaş uçağı pilotumuz 67 yıl önce uçmuşlar; ilk kadın uçak yüksek mühendisimiz doğduğum yıl mezun olmuş; 54 yıl önce...
... Ancak hala kuvvet komutanı, otorite kurum genel müdürü, havacılık ve uzay endüstrilerinde fabrika müdürü bir kadınımız ol(a)madı...

...

Bugün Aviation Week blogunda *Jen DiMASCIO imzası ile yer alan "When the Pentagon First Let Women Fly in Combat (1993)* başlıklı haber dikkatimi çekti; okuyunca hüzünledim.

Bildiğim diğer bazı detayları da ilave ederek, bu haberin konuya yönelik bölümünü özetleyeyim:

> Zamanın ABD Savuma Bakanı'nın kadın pilotun muharebe (savaş) görevi yapması yasağın kaldırılmasını 1993 yılında emrettiğinde kadın üzerindeki riskin artmasına muhalif bir (14'üncü) Hava Kuvvetleri Komutanı vardı; Kongre onayı istedi.
>
> Öncesinde sadece iki kadın senatörün bulunduğu Kongre'de o yıl "Kadın Yılı" idi ve kadın senatör sayısı ikiye katlanmıştı... Bu atmosferdeki Kongre'nin onayı ile yaşanan gelişmenin ardından ABD'deki ilk kadın savaş pilotu olan Martha McSALLY A-10 Thunderbolt II uçağı ile Irak'taki bir görevde uçtu; 1995 yılında...
>
> Zaman içinde, denizaltı personeli ve ranger görevi gibi muharip görevler alamasalarda askeri yapıda ABD kadını üst seviye yöneticisi olmaya başladı...
>
> - *20 Aralık 2013 gününden bu yana (23'üncü) ABD Hava Kuvvetleri Komutanı Deborah JAMES...*
> - *ABD Deniz Kuvvetlerinin ilk kadın amirali, ilk Afroamerikan kadın amirali, ABD silahlı kuvvetlerindeki ilk Afroamerikalı kadın koramiral ve oramirali Oramiral Michelle Janine HOWARD Deniz Kuvvetleri Komutanından sonraki isim.*
> - *ABD Hava Kuvvetlerinde (1 Şubat 20016 günü) general olan ilk kadın olan Orgeneral Janet WOLFENBARGER 5 Haziran 2012 gününden bu yana (8'inci) ABD Hava Kuvvetleri Malzeme Komutanı.*
> - *ABD Hava Kuvvetlerinde ilk kadın muharip kuvvet komutanı olan Orgeneral Lori ROBINSON 16 Ekim 2014 gününden bu yana Pasifik Hava Kuvvetleri Komutanı.*
>
> ABD Savuma Bakanı'nın kaldırdığı yasak ile ABD'nin ilk kadın savaş pilotu olan Martha McSALLY ABD Temsilciler Meclisinde... McSALLY muharip pilot olmasından 21 yıl sonra Arizona'dan ABD Temsilciler Meclisinin Cumhuriyetçi üyesi olarak seçilmiş.

...

Duruma bakılır ise, yine erken yol almış ama devamını getirememiştik!

O sırada aklıma geldi: dün akşam "Türk Bölgesel Yolcu Uçağı" projesinde, hakları Sierra Nevada Corperation'a ait, Almanya menşeli Dornier 328 modeliyle ilerlenmesine yönelik bir strateji belirlendiğini öğrenmiştim; Sierra Nevada Corperation'ın ortaklarından Eren hanım da "Ulusal Havacılık Gelişim Sürecinde Türk Kadını" çalışmamın bugünkü hali ile kapsadığı 40+ kadınımız arasında "İlk Kadın Uzay Sanayi Girişimcisi" olarak yer alıyordu...

> ... Ben de bir kadınımızın, sonucunu merakla beklediğimiz "Türk Bölgesel Yolcu Uçağı" projesinin çözüm ortağı olacak bir yapının ortak yöneticisi olması ile mutlu oldum!

Çok daha fazlasını umut ederek...

Kaynakça :

1. *Can EREL; "Ulusal Havacılık Gelişim Sürecinde Türk Kadını Konferansı"; İTÜ "İlk Türk Kadınının Uçakla Uçuşunun 100 Yıldönümü" Etkinliği; 02.12.2013.*
2. *Can EREL; "Ulusal Havacılık Gelişim Sürecinde Türk Kadını Konferansı"; Eskişehir Büyükşehir Belediyesi "Dünya Kadınlar Günü" Bilim Sohbeti; 07.03.2014.*
3. *Jen DiMASCIO; "When the Pentagon First Let Women Fly in Combat (1993)"; Aviation Week; 28 Nisan 2015.*